יהנה בהן מהי דניהוי כולהו מתנה קאמר או דלמא ליתהני מינייהו מידי קאמר יראה בהן מהו יעמוד בהן מהו ישען בהן מהו [א]איתיקו איבעיא להו מכר כל נכסיו מהו אמר רב יהודה אמר רב [ב]אם עמד אינו חוזר וזימנין אמר רב יהודה אמר רב אם עמד חוזר ולא פליגי [ג]הא דאיתנהו לזוזי בעינייהו הא דפרעינהו בחובו איבעיא להו שכיב מרע שהודה מהו ת"ש דאיסור גיורא הוה ליה תריסר אלפי זוזי בי רבא רב מרי בריה הורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה הואי ובי רב הוה אמר רבא היכי ניקנינהו רב מרי להני זוזי אי בירושה [ד]לאו בר ירושה הוא אי במתנה מתנת שכיב מרע בירושה שוויה רבנן [ה]כל היכא דאיתיה בירושה איתיה במתנה כל היכא דליתיה בירושה ליתיה במתנה אי במשיכה ליתנהו גביה אי בחליפין [ו]אין מטבע נקנה בחליפין אי אגב קרקע ליתיה ארעא אי במעמד שלשתן אי שלח לי לא אזילנא מתקיף לה רב איקא בריה דרב אמי אמאי [ז]ולודי איסור דהלין זוזי דרב מרי נינהו וליקנינהו באודיתא אדהכי נפק אודיתא מבי איסור איקפד רבא אמר קא מגמרי טענתא לאינשי ומפסדי לי: שייר

שכיב מרע שהודה מהו. פירש רבינו שמואל דמיבעיא ליה אם אומר כן שלא להשביע את בניו או דלמא כיון דאודי והא דאמר בפרק זה בורר (סנהדרין דף כט:) דאדם עשוי שלא להשביע את בניו התם מיירי שמחזיק עצמו עבד לוה לאיש מלוה עשוי שלא להשביע את בניו אבל גבי פקדון אינו עושה ולא [שלא] להשביע את בניו אלא מודה ואין נראה לומר דאדרבה כ"ש הוא שיותר יש לנו לומר שאומר אמת במלוה כיון שמשעבד עצמו אבל גבי פקדון עושה שלא להשביע את בניו ועוד איזו ראיה מביא מאיסור גיורא שהודאתו היתה ודאי אמת כדי ליתן דלא שייך כאן מידי שלא להשביע את בניו [א] ונראה לר"י לפרש (ג) כן שכיב מרע שהודה מהו מי שהודה שיש לפלוני מנה בידו אע"פ שאנו מוחזקים בו שאין לו מי אמרינן דקני במתנת שכיב מרע [ב] ואם עמד חוזר או דלמא קני לגמרי [ג] ואם עמד אינו חוזר ופשיט מההוא מעשה דאיסור גיורא דקני לגמרי במתנת בריא על ידי הודאתו דאי במתנת שכיב מרע היאך קנה והא אמרינן כל מאן דאיתיה בירושה איתיה במתנת שכיב מרע כו' א"כ במתנת בריא היא ואם עמד אינו חוזר וכן משמע מתוך פירוש ר"ח דפירש לודי איסור דהנהו דמיס דרב מרי בריה וקני להו באודיתא דאבוה ועוד יש מפרשים שכיב מרע שהודה מהו פי' שהודה שיש לו פקדון ביד אחרים והקנהו לזה מי מהני להקנותו באמירה בעלמא או לא ופשיט ליה מעובדא דאיסור דקני באמירה בעלמא וה"ה נמי בבריא הוה מלי למיבעי אלא אפילו בשכיב מרע דמקני באמירה בעלמא לא פשיטא ליה אי קני אי לא דמיהו אי קני בשכיב מרע לא הוה שמעינן דקני בבריא אבל אי לא הוה קני בשכ"מ כ"ש בבריא מ"ר ולאשון עיקר: **רב** מרי בריה הורתו שלא בקדושה כו'. וביבמות פרק החולץ (דף מה: ושם) אמרינן אכשריה (ד) לרב מרי בר רחל ומנייה בפורסי דנבל ואע"ג דכתיב מקרב אחיך כו' כיון דאמו מישראל מקרב אחיך קיימין ביה וזה ודאי היה גר ויוכל להיות שהוא אותו שבכאן בנו של איסור מיהו בפרק מי שהחשיך (שבת דף קנד. ושם ד"ה ואמרי) רב מרי בר רחל ישראל גמור היה דקאמר התם רבה אבוה דרב מרי בר רחל ול"ל דתרי רב מרי בר רחל הוו [ה] מיהו מה שפירש רבינו שמואל דרב מרי בר איסור גיורא שבא על בת שמואל קודם שנתגייר כתובות (דף כג.) אין נ"ל [ו] דהא בקדושה שנשבית כדאמרינן בכתובות (דף כג.) אין נ"ל [ז] דהא אמרינן בירושלמי שאמרה אמת במה שאמרה נשביתי וטהורה אני והע"ג משמע בגמרא שלנו דאמר ליה ר' יוחנן לרב שמן בר אבא זיל איטפל בקרובתך על כן נראה דהא דאמרינן בעלמא (ח) רב מרי ברה דבת שמואל אחר הוה ושמא הוא שנזכר אביו בפרק מי שהחשיך (שבת דף קנד.) ומה שקורא אותו על שם אמו לפי שרוצה ליחסו אחר שמואל כדאשכחן (ט) רבנא עוקבא ורבנא נחמיה בני ברתיה דרב וכן רבי שמעון בן פזי ואבא שאול בן אמא מריס (כתובות פז.): **כל** (י) **דאיתיה בירושה איתיה במתנת שכיב מרע.** נראה לי דאם היו לגר בנים איתא במתנת שכיב מרע אע"ג דהמקבל גר דליתיה בירושה דעל הנותן הוא דאיכא קפידא ולא על המקבל ונראה נמשאין על האנוסה (יבמות דף צט.) שיש בן מוכר את אביו דמוקי (י) [רבי יוחנן] בשכיב מרע וכן [משכיב מרע] שכתב כל נכסיו לעבדו חוזר בנכסים ואינו חוזר בעבד ואם מת ולא חזר קנה העבד הכל כדאיתא בפ"ק דגיטין (דף ט.) ועבד ליתיה בירושה: **ואי אגב** קרקע **ליה ארעא.** וה"ל הוה יכול איסור להודות שיש לו קרקע [ד] כדפרישית לעיל בפרק חזקת הבתים (דף מד: ד"ה דלא) אלא שפיר קאמר לקמן דליקנינהו ניהליה באודיתא שהודה שהמעות עצמן של רב מרי [ה]: **מגמרי טענתייהו לאינשי ומפסדי מנאי.** ואם תאמר הא דאמרינן בפ"ק דקדושין (דף יז: ושם) הלוה מעות מן העובד כוכבים שנתגיירו בניו לא יחזיר לבניו ואם החזיר אין רוח חכמים נוחה הימנו והא תניא רוח חכמים נוחה הימנו ל"ק כאן שהיתה הורתו ולידתו שלא בקדושה כאן שהיתה הורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה ואם כן היה לו לרבא להחזיר [ו] ותירץ ר"ת דהתם כיון שעשה לו העובד כוכבים חסד שהלוה לו יעשה עמו חסד ויתן לבניו [ז] אבל כאן שלא עשה עמו חסד כשהפקידם אצלו אין צריך להחזיר לבניו והר"ר יצחק ב"ר מאיר פי' דכיון דלא קתני בהדיא בברייתא ואם לא החזיר אין רוח חכמים נוחה הימנו לא הוה חייש לה רבא [ח] ואין נראה כלל דהא מדקתני אם החזיר רוח חכמים נוחה הימנו מכלל דאם לא החזיר אין רוח חכמים נוחה הימנו וקתני לה לכולהו בני במסכת שביעית (פ"י משנה ט) המחזיר חוב בשביעית רוח חכמים נוחה הימנו [ט] והמלוה מעות מן הגר והחזיר לבניו רוח חכמים נוחה הימנו וקתני נמי התם כל המטלטלין נקנין במשיכה ואם קיים דבריו שלא במשיכה רוח חכמים נוחה הימנו ואמר עלה בהזהב (ב"מ דף מח. ושם) דאם לא קיים דבריו אין רוח חכמים נוחה הימנו מכלל דבכולהו בני שמעינן מכלל הן לאו [י]: **דקא** מגמרי טענתא לאינשי כו'. יש תימה למה לא קיים רבא את דבריו והא קיימא לן מצוה לקיים דברי המת [ט] ועוד הא דקיימא לן לקמן (דף קנא:) ובכל דוכתי דדברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמו תיפוק ליה דמצוה לקיים דברי המת למאן דאית ליה דהיינו ר' מאיר [ז] ומתנת שכיב מרע נמי לא קניא אלא לאחר מיתה ותירץ הר"ר יצחק ב"ר מאיר דלא אמרינן מצוה לקיים דברי המת אלא היכא דאמר תנו מנה זה לפלוני ולא אמר תנו כל כי האי גוונא לא הוה אמרי' מצוה לקיים דברי המת מיהו קשיא מדמייתי חכמים ראיה לר' אליעזר דדברי שכיב מרע נקנים באמירה מההוא דאמן של בני רוכל שקיימו חכמים את דבריה (לקמן דף קנו:) אלמא דברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמו (ו) ואין ראיה היא דלמא היינו טעמא דמצוה לקיים דברי המת ואין לחלק בין היכא דאמר תנתן כביתי לבתי להיכא דאמר תנו ועוד קשיא מהא דאמר בגיטין בפ' התקבל (דף סה: ושם) גיבא יולא בקולר הוה כי נפיק אמר הבו ארבע מאה זוזי לר' אבינא מחמרא דנהר פניא כו' ולא אמרינן התם מצוה לקיים דברי המת ואע"ג דאפי' באומר כשהיה בריא אמרי' ליה הכי כדמוכח בפרק קמא דגיטין (דף טו.) ועוד קשה מהא דפרק השולח (שם דף מ.) גבי פלונית שפחתי עשתה לי קורת רוח תעשה לה קורת רוח כו' דאמרינן התם מצוה לקיים דברי המת מיהו מזה אין קשיא כלל כמו שאפרש בסמוך ור"י תירץ דלא אמרינן מצוה לקיים דברי המת אלא היכא שהוא ביד שליש [ב] כי הא (ו) דתנן שקל לבני כו' וכי ההיא דמס' כתובות פרק מציאת האשה (דף סט: ושם) המשליש מעות לבתו יעשה שליש מה שהושלש בידו ומוקי

מסורת הש"ס

א) [ב"מ מו.], **ב)** [עי' יבמות נמ.], **ג)** [בכרכות טז. ועוד מופלג], **ד)** [לעיל נח: מולין נב.], **ה)** מהרש"א כתב דע"פ הוא ל"ל ר"י ר"ל ר"י בעל המופסקים, **ו)** [5"ל והלוה], **ז)** [וע"ע תוס' קדושין יח. ד"ה כלון],

גליון הש"ם

תוס' ד"ה רב מרי. מיהו מה שפי' ר"ש. וכ"כ רש"י ברכות דף מו ע"א ד"ה כרה דבא שמואל: **בא"ד והא אמרי'** בירושלמי וכו'. עי' שבת קנד תוד"ה ומאי לה:

הגהות הב"ח

(א) רשב"ם ד"ה מ ולא וכו' שבקינהו אמר אם לעמוד מחליי אחזור הס"ד: **(ב)** ד"ה אמאי וכו' לומת בהו והלא: **(ג)** תוס' ד"ה שכיב מרע וכו' ונראה לר"י לפרש שכיב כל"ל ומיהא כן נמתק: **(ד)** ד"ה רב מרי וכו' אכשריה **רבא** לרב מרי: **(ה)** ד"ה כל היכא דאיתיה וכו' דמוקי רבי בשכיב מרע וכן מי שכתב כל נכסיו לעבדו רעמד חוזר: **(ו)** ד"ה דקא מגמרי וכו' וכמסורין דמו ומאי דאיתיה היא דלמא: **(ז)** **בא"ד** כי הא דתניא האומר תנו שקל לבני כו' וכי ההיא:

מוסף תוספות

א. דהא לבנו עצמו הודה. ריטב"א. ב. [ד]כיון דהוא מצוה מחמת מיתה אמרינן כמו שדרכו ליתן מתנות מחמת מיתה כך דרכו שהוא מודה שחייב מנה לפי שחפץ ליתן לו מנה במתנה. רבינו יונה. ג. [ד]הודאתו הודאה גמורה היא כהודאת בריא. רשב"ם. ד. אע"פ שלא היה לו מעולם. תוס' לעיל מד: ה. ולא עבד איסורא איסורא וכו', כי תקנת חכמים היא שתועיל ההודאה כמו קנין סודר או משיכה. שיטמ"ק בשם תוס' הרא"ש. ו. וכי לא היה רוצה שתהא רוח חכמים נוחה הימנו. תוס' קידושין יח. ז. [ש]רוח חכמים נוחה הימנו שלא ישלם רעה תחת טובה. שם. ח. דנהי דרוח חכמים נוחה הימנו אם עושה לפנים משורת הדין כיון דהורתו בקדושה אבל אם אינו עושה כן אינו עובר כלל על מדת הדין ויקוב הדין את ההר. שיטמ"ק. ויש מי שתירץ דרוח חכמים נוחה הימנו דקאמר לאו למימרא דיקפידו חכמים להחזירו לו אלא לומר שאע"פ שבלידתו שלא בקדושה הקפידו שלא להחזיר ואם החזיר אין רוחם נוחה הימנו בלידתו בקדושה אם רצה להחזיר מחזיר ואין חכמים מקפידין בדבר. רשב"ם קידושין יח. ט. נ"א: ואיכא למידק אמאי לא מקנה מטעם מצוה לקיים דברי המת, דהא מכיון דאמר איסור דליתבינהו רבא לרב מרי ליחייב רבא משום מצוה לקיים דברי המת. ריטב"א. י. דחכמים פליגי אר"מ ולית להו מצוה לקיים דברי המת. תוס' לקמן. יא. [ד]צריך שיאמר בלשון צואה. ריטב"א. יב. דלא אמרינן מצוה לקיים דברי המת אלא כשמוציא הדבר מרשותו ומניחו ביד אחרים. מיוחסי הר"ן גיטין יב.

עין משפט נר מצוה

פג א מיי' פ"ט מהלכות זכייה ומתנה הל' ד סמג עשין פב טוש"ע חו"מ סי' רנג סעיף ב ולא קנה:

פד ב ג מיי' שם הלכה כא סמג עשין פב טוש"ע חו"מ סי' רנ סעיף ג:

פה ד מיי' פ"א שם הל' ו ופ"ט הל' ז ועי' בהגהות ומ"מ וס"ו מהל' מלוה הלכה י סמג עשין פב טוש"ע חו"מ סי' רנו סעיף ו וסי' עהה ס"ו וסי' רפג ס"ג:

פו ה מיי' פ"ט מהלכות זכייה ומתנה הלכה ז ועי' בהג"ל סמג שם טור ש"ע חו"מ סי' רנו ס"ו:

פז ו מיי' פ"ו מהלכות ממכירה הלכה ו סמג שם טוש"ע חו"מ סי' רג סעיף ו:

פח ז מיי' פ"ט מהלכות זכייה ומתנה הל' ט סמג שם טוש"ע חו"מ סי' רנ סעיף ג וסי' רנה סעיף ב:

מוסף רש"י

רב מרי בריה הורתו שלא בקדושה. בכמה מקומות קני ליה בר רחל, ופא שמואל היתה ובשנים לבין העמים כדאמר בכתובות (כג.), וכא עליה אחד ונתעברה הימנו ואמר כך נתגייר ושמיה איסור, לכך לא היה נקלא על שם אביו (ברכות מז.).

רבינו גרשום

דיחסין ויריש לשון ירושה הן. אם אמר שכיב מרע יהנה מהם. דמשמע דמתהנה בהן בכל ענין כמו בנכסיו של עצמו. מי אמרי' דלשון מתנה הוא או לא והכי נמי יראה דמשמע יראה כבנכסיו ממש וה"ג ישען כלומר יסמך בהן כנכסיו וה"נ יעמוד דמשמע יעמוד כבנכסיו: מכר כל נכסיו ולא שייר כלום ועמד מהו. מי אמרי' דמצי למיהדר בהו דלהכי דבנינהו מחמת מיתתו דאי מיית ליה הוו מכורין אבל השתא כשעמד אין מכירתו מכירה. או דילמא דלהכי קאמר הכי שאם יעמוד מחליו שלא יחשבו בני אדם שהוא עשיר שמשל אחרים הוא ולא קני: ת"ש דאיסור הוה גר. ונכסי הגר כשמת ואין לו יורש כל המחזיק בהן זכה: והורתו שלא בקדושה. דאכתי לא הוה גר אביו: ולידתו בקדושה. לאחר שנתגייר וגזרינן לידתו [בקדושה] אטו הורתו שלא בקדושה ולא יורש הוא שלא היתה הורתו בקדושה: ליתנהו גבי איסור הני זוזי. דמצי לממשכינהו: לית ליה קרקע. לאיסור. אי שלח לי לא אזלינא ליה. כי היכי דליקני במעמד שלשתנו: אדהכי והכי נפק אודיתא מבי איסור. שהודה שאותן זוזין דרב מרי הן. ותפשוט לך מהכא שכיב מרע שהודה קני מדאתקיף רב איקא הכי: אמר גמרינהו טענתא לאינשי ומפסדי לי. דהשתא הוא אלמלא לא לימדו לעשות הודאה: מכירה שאני ממתנה ואינה חוזרת: הא דאיתנהו זוזי בעינייהו. שלא הוציאן על דעת כן מכרן שאם יעמוד יחזור בהן. אבל פרעינהו לזוזי בחובו על דעת כן מכרן דגמר ומקני ליה מיד ומכירתו מכירה ולא יחזור: שכיב מרע שהודה. שאמר כך וכך אני חייב לפלוני ומת מהו. מי אמרי' דודאי חייב להן וקנו בעלי חובין שהודה להם או דילמא להכי קאמר הכי שאם יעמוד מחליו שלא יחשבו בני אדם שהוא עשיר שמשל אחרים הוא ולא קני: ת"ש דאיסור הוה גר. ונכסי הגר כשמת ואין לו יורש כל המחזיק בהן זכה: והורתו שלא בקדושה. דאכתי לא הוה גר אביו: ולידתו בקדושה. לאחר שנתגייר וגזרינן לידתו [בקדושה] אטו הורתו שלא בקדושה ולא יורש הוא שלא היתה הורתו בקדושה: ליתנהו גבי איסור הני זוזי. דמצי לממשכינהו: לית ליה קרקע. לאיסור. אי שלח לי לא אזלינא ליה. כי היכי דליקני במעמד שלשתנו: אדהכי והכי נפק אודיתא מבי איסור. שהודה שאותן זוזין דרב מרי הן. ותפשוט לך מהכא שכיב מרע שהודה קני מדאתקיף רב איקא הכי: אמר גמרינהו טענתא לאינשי ומפסדי לי. דהשתא הוא אלמלא לא לימדו לעשות הודאה:

קמט: מי שמת פרק תשיעי בבא בתרא

ומוקי התם טעמא[א] משום דמצוה לקיים דברי המת ומיירי שהושלם מתחלה לכך כי היכי דלא תקשה ממעשה דאיסור גיורא דהכא לא אמרינן מצוה לקיים דברי המת ואע"ג דהוה ביד שלש אלא היינו טעמא משום דלא הושלם לו מתחלה לכך ונתן לדעת כן שאפילו אם לאמרינן בגיטין פרק השולח (דף מ.) פלונית שפחתי עשתה לי קורת רוח כופין את היורשים כו' משום דמצוה לקיים דברי המת והתם לא הושלם ביד שלש מידי ולריך לומר דגבי שחרור יש לנו לומר יותר מצוה לקיים דברי המת מבשאר דברים[ב] והשתא נמי אתי שפיר דלא תקשה מהא דאמרי' לקמן (דף קנא:) האומר תנו גט לאשתי כו' אבל האומר תנו מנה לפלוני ומת יתנו לאחר מיתה ודייק מינה מתנת שכ"מ במקלת לא בעי קנין דלא הוה מלי למימר טעם משום דמצוה לקיים דברי המת דלא אמרי' הכי אלא כשהושלם מתחלה לכך וא"ת על הך משנה דגיטין (דף יג.) דמייתי לקמן אבל אמר תנו מנה לפלוני ומת יתנו לאחר מיתה אמר רב עלה בסוף פ"ק (סס) בגמרא והוא שמונחין בקרן זוית איכא דמוקי לה התם למשנה בברייא ובמעמד שלשתן ואיכא דמוקי לה התם בשכיב מרע ואמאי לא מוקי לה למתני' התם כשהושלם מתחלה לכך ומשום מצוה לקיים דברי המת ואי משום דביחידאה לא הוי מוקמי התם ואע"ג דקי"ל הכי כדאמר בפ"ק דגיטין (דף טו.) וכדאסכחן נמי בפ' כל הגט (סס דף נ.) דלא מוקי שמואל מתני' דפרק כל הגט דהמצוה מעות את הכהן ואת הלוי כר' יוסי[ג] משום דביחידאה לא מוקמי אע"ג דס"ל בפ"ק דבבא מציעא (דף יב.) כוותיה ורבנן פליגי עליה דר"מ[ד] בכתובות (דף סט:) מ"מ חולקין רבנן על ר"מ בספ"ק דגיטין (סס) גבי הולך מנה לפלוני אף מהכיא דר' יוסי בפ"ק דבבא מציעא אין ראיה כל כך דאיכא לאחויי דביחידאה לא מוקמינן משום דר' יוסי הוי יחידאה היכא דפליג במסכת בכורות בפרק הלוקח עובר פרתו (דף יח.)[ד] ולא פסיק שמואל הלכה כוותיה אלא בהא דבבא מציעא פ"ק משום דסתמא עניים גופייהו ניחא להו כדאיתא התם[ג] ולהכי מודה נמי איהו במתני' דכל הגט ויש שהם מתרצים שם בשם ר"ת דלא אמר התם מצוה לקיים דברי המת כיון שראוי ליתן מחייב ולא ליתן לאחר מיתה להכי לא שייך בה מצוה לקיים דברי המת תדע דהוי דומיא דגט ושטר שחרור שאינו ראוי ליתן אלא מחיים ואין נראה לר"י דהא אפי' בדבר דשייך מחיים קאמר מצוה לקיים דברי המת ולכך מנה לפלוני והלך ובקשו ולא מצאו דמשמע התם דאפילו בדבר דשייך ליתן מחיים קאמר מצוה לקיים דברי המת מיהו יש לדחות ולומר שהמשלח זוה ליתנם לו לאחר מותו דמוקמינן לה נמי בשכיב מרע שעיקר נותנו אינו אלא לאחר מיתה א"נ י"ל דלא ס"ל לרב התם בהך מימרא מצוה לקיים דברי המת אלא ס"ל כשמואל דמסיק התם בכתובות פרק מציאת האשה כר' יוסי דלית ליה מצוה לקיים דברי המת ואע"ג דפריך על רב יוסף בסוף ההוא פרק והא קי"ל מצוה לקיים דברי המת ולא פריך עליה דרב הכי משום דלא הוה ידע לשנויי עלה מידי ואין זו תימה אי סבר לה בהא כשמואל ואע"ג דפריך התם עלה דרב והא קי"ל התם דברי שכ"מ כו' משום[ד] דליכא מאן דפליג בה ועוד י"ל דלא משמע לי' לאוקמא מתני' דהתם שהושלם מתחלה לכך מדקתני תנו מנה לפלוני ולא קתני תן מנה זה לפלוני דהוה משמע שהושלם מתחלה [לכך] ואע"ג דבגמ' בסוף פרקין דגיטין גבי הולך מנה לפלוני קתני סתם מצוה לקיים דברי המת ולא קתני זה היינו משום דמשמע ליה שפיר כשהושלם בלא זה דבאותה שעה אמר לו[ה] להולך. מ"ר. ועוד היה מפרש ר"ת דלא שייך הכא בשמעתין מצוה לקיים דברי המת משום דכל דאיתיה בירושה איתיה במתנה מצוה לקיים דברי המת וכל דליתיה בירושה כו'[ו] כדאמר גבי מתנת שכיב מרע מיהו לא דמי למתנת שכיב מרע שהיא כעין ירושה דיש לנו יותר לדמותה לירושה כדאמר לעיל[ז] ועוד דכי היכי דמפרש גמרא דמתנת שכ"מ אינה בגר ה"ל למימר נמי טעמא דמצוה לקיים דברי המת אינו בגר מיהו יש לדחות דפשיטא ליה דלא שייך בגר כיון דליתיה בירושה פשיטא ליה שכיון שמת בטל ואין לו שום זכות להוריש ואין יקיימו דבריו מיהו כדפירשנו לעיל ניחא טפי. מ"ר. ועוד היה אומר ר"י דלא אמרי' מצוה לקיים דברי המת אלא באומר לו פה אל פה ורבא לא אזל לגביה וחזר בו ר"י כדקאמר בהשולח (גיטין דף מ:) עשיתי פלוני עבדי בן חורין כו' א"ר יוחנן וכולן בשטר ומ"כ הא דקתני בתר הכי אעשנו בן חורין רבי אומר זכה וחכ"א לא זכה אלא כופין את היורשים כו' מיירי נמי בשטר ולא פה אל פה דאי א"ל [ליורשים לעשותו בן חורין] למה לי שטר[ט] וכן פי' ר"ח: **שייר** קרקע כל שהוא. ולא פירש איזו קרקע אלא חוץ מקרקעי סתם כל שהוא וי"ל גופו של עבד שייר דעבדא כמקרקעי דמי ומטלטלין נמי עשו שיור דאם אמר נמי חוץ ממטלטלין כל שהוא שייר בגופו של עבד וקרקע דתנן איידי[פ] כדקאמר גמרא ובגמרא א"י בפ"ג דפאה ור' יוסי בשם ר' אלעזר שייר מטלטלין ולא עשה כלום אי אומר גופו של עבד שייר ובמסקנא מפרש משום דלאו כרות גיטא מתניין לה דכיון שיש לבעל העבד זכות בשטר שכתוב בו שייר קרקע לעצמו לא הקנה לו שטר לגמרי שגם זכות האדון כתוב בו הלכך לא קרינא ביה ספר[י] כריתות וטעמא דר"ש דאמר לעולם הוא בן חורין משום דמשיב ליה כרות גיטא שלא שייר בגוף העבד מיהו מתחלה היה סבור דטעמא דת"ק משום דשייר בגוף העבד וכן בפ"ק דגיטין (דף ח:) דמוקי פלוגתייהו בפלגינן דבורא מתחלה היה סבור כן דלת"ק משום שייר בגוף העבד[ט] ולר"ש לא שייר דפלגינן דבורא והעבד קנוי לעצמו[י] ושם פירש רבינו חננאל מתחלה סובר ת"ק כיון ששייר קרקע כל שהוא סתם אין יכול לגרר העבד הנכסים שהקנה לו רבו ולא קנה בנכסים דאמר יד בעל השטר על[יא] התחתונה וכיון שבנכסים לא קנה עצמו נמי לא קנה ור"ש סבר אע"ג דלא קנה בנכסים עצמו קנה דפלגינן דבורא עד שיאמר חוץ מאחד מרבוא דאיכא למימר גופו של עבד שייר וכן פירש בגמרא א"י לשון רבינו חננאל[יב] והתוספתא גרלה דבשבוש מיתניא[יג] דמאי בא ר"ש להשמיענו דאפילו היכא שאומר חוץ מעיר פלונית וכי בשביל שהזכיר מה שמוליא יש לו להיות פחות בן חורין דכל שכן [שהוא משוחרר] כשאומר סתם דיד בעל השטר על התחתונה וסמי תוספתא מקמי ירושלמי ומיהו אין גרלה לשבש התוספתא[יד] : (יד) **שייך** קרקע כל שהוא לא יצא בן חורין ד) ור"ש אומר אפילו אמר כל נכסיי קנוי לך חוץ מעיר פלונית חוץ משדה פלונית זכה בנכסים קנה עצמו בן חורין. פירוש אפילו הזכיר בהדיא מה שמוליא מן השחרור דאז יש לנו לומר שלא שחרר העבד אפ"ה קנה נכסים ונשתחרר דפלגינן דבורא דאית לן למימר מאותה שדה או מאותה עיר הדר ביה אבל מן העבד לא הדר ביה מכלל דרבנן דפליגי עליה אית להו דלא פלגינן דבורא ומהדר בנכסים הדר נמי בעבד א"נ מדשייר בנכסים שייר נמי בעבד ובפ"ק דגיטין (דף ח:) מייתי לה נמי להך דהכא דמסתברא דפלגינן דבורא ולא כפרש"י דהתם[יג] אלמא לא שייר כלל מן העבד אלא מן הנכסים ובהא פליגי רבנן עליה כדפרישית אבל אין להקשות על פירוש רבינו שמואל שפירש ששייר העבד משום דהוי מקרקעי מדאמר עשו מטלטלים שיור אבל עבד דהא ולאי אמת הוא דהוי מטלטלים כמו מקרקעי. מ"ר:

קרקע

כמה מכוונן. כמה יפה כוונו שפירשו כל שהוא כדי פרנסתו למר במקרקעי ולמר אפי' (א) במטלטלי: **דמקרקעי.** כדי פרנסתו טעמא מאי הוי שיור להקנות המתנה שנתן מקלת משום דכי קאי מחליו סמיך עלייהו והלכך נתן לדעת כן שאפילו אם יעמוד מחליו תתקיים המתנה והוא יתפרנס ממה ששייר מטלטלי נמי כו': **מאי כוונתא.** והלא אינן מכוונות יפה דלמ"ד מטלטלי כו': **קרקע דוקא.** בתמיה. והתנן במסכת פאה: **הכופה נכסיו לעבדו יצא בן חורין.** שהרי העבד בכלל נכסים ומגלא שהקנה לעבד את גופו עם שאר נכסים: **שייר קרקע כל שהוא.** כגון שאמר חוץ מקרקע כל שהוא לא יצא בן חורין שהעבד הוקש לקרקעות דכתיב והתנחלתם (ויקרא כה) והאי קרקע כל שהוא איכא למימר שעל העבד הוא אומר ומגלא שאינו בן חורין וגם הנכסים לא קנה וה"ה אם אמר חוץ ממטלטלין כל שהוא כדמפ' ר' אלעזר לקמיה [קנ.] שעשו המטלטלין שיור אבל העבד דדלמא האי עבד הוא המטלטלין ששייר דעבדא מיטלטל אבל אם אמר כל נכסי הנכסים בבריא ובמעמד שלשתן ואיכא דמוקי לה התם בשכיב מרע ואמאי לא מוקי לה למתני' התם כשהושלם מתחלה לכך ומשום מצוה לקיים דברי המת ואי משום דביחידאה לא הוי מוקמי התם ואע"ג דקי"ל הכי כדאמר בפ"ק דגיטין (דף טו.) וכדאסכחן נמי בפ' כל הגט (סס דף נ.) דלא מוקי שמואל מתני' דפרק כל הגט דהמצוה מעות את הכהן ואת הלוי כר' יוסי[ג] משום דביחידאה לא מוקמי אע"ג דס"ל בפ"ק דבבא מציעא (דף יב.) כוותיה ורבנן פליגי עליה דר"מ[ד] בכתובות (דף סט:) מ"מ חולקין רבנן על ר"מ בספ"ק דגיטין (סס) גבי הולך מנה לפלוני אף מהכיא דר' יוסי בפ"ק דבבא מציעא אין ראיה כל כך דאיכא לאחויי דביחידאה לא מוקמינן משום דר' יוסי הוי יחידאה היכא דפליג במסכת בכורות בפרק הלוקח עובר פרתו (דף יח.)[ד] ולא פסיק שמואל הלכה כוותיה אלא בהא דבבא מציעא פ"ק משום דסתמא עניים גופייהו ניחא להו כדאיתא התם[ג] ולהכי מודה נמי איהו במתני' דכל הגט ויש שהם מתרצים שם בשם ר"ת דלא אמר התם מצוה לקיים דברי המת כיון שראוי ליתן מחייב ולא ליתן לאחר מיתה להכי לא שייך בה מצוה לקיים דברי המת תדע דהוי דומיא דגט ושטר שחרור שאינו ראוי ליתן אלא מחיים ואין נראה לר"י דהא אפי' בדבר דשייך מחיים קאמר מצוה לקיים דברי המת מיהו יש לדחות ולומר שהמשלח זוה ליתנם לו לאחר מותו דמוקמינן לה נמי בשכיב מרע שעיקר נותנו אינו אלא לאחר מיתה א"נ י"ל דלא ס"ל לרב התם בהך מימרא מצוה לקיים דברי המת אלא ס"ל כשמואל דמסיק התם בכתובות פרק מציאת האשה כר' יוסי דלית ליה מצוה לקיים דברי המת ואע"ג דפריך על רב יוסף בסוף ההוא פרק והא קי"ל מצוה לקיים דברי המת ולא פריך עליה דרב הכי משום דלא הוה ידע לשנויי עלה מידי ואין זו תימה אי סבר לה בהא כשמואל ואע"ג דפריך התם עלה דרב והא קי"ל התם דברי שכ"מ כו' משום[ד] דליכא מאן דפליג בה ועוד י"ל דלא משמע לי' לאוקמא מתני' דהתם שהושלם מתחלה לכך מדקתני תנו מנה לפלוני ולא קתני תן מנה זה לפלוני דהוה משמע שהושלם מתחלה [לכך] ואע"ג דבגמ' בסוף פרקין דגיטין גבי הולך מנה לפלוני קתני סתם מצוה לקיים דברי המת ולא קתני זה היינו משום דמשמע ליה שפיר כשהושלם בלא זה דבאותה שעה אמר לו[ה] להולך. מ"ר. ועוד היה מפרש ר"ת דלא שייך הכא בשמעתין מצוה לקיים דברי המת משום דכל דאיתיה בירושה איתיה במתנה מצוה לקיים דברי המת וכל דליתיה בירושה כו'[ו] כדאמר גבי מתנת שכיב מרע מיהו לא דמי למתנת שכיב מרע שהיא כעין ירושה דיש לנו יותר לדמותה לירושה כדאמר לעיל[ז] ועוד דכי היכי דמפרש גמרא דמתנת שכ"מ אינה בגר ה"ל למימר נמי טעמא דמצוה לקיים דברי המת אינו בגר מיהו יש לדחות דפשיטא ליה דלא שייך בגר כיון דליתיה בירושה פשיטא ליה שכיון שמת בטל ואין לו שום זכות להוריש ואין יקיימו דבריו מיהו כדפירשנו לעיל ניחא טפי. מ"ר. ועוד היה אומר ר"י דלא אמרי' מצוה לקיים דברי המת אלא באומר לו פה אל פה ורבא לא אזל לגביה וחזר בו ר"י כדקאמר בהשולח (גיטין דף מ:) עשיתי פלוני עבדי בן חורין כו' א"ר יוחנן וכולן בשטר ומ"כ הא דקתני בתר הכי אעשנו בן חורין רבי אומר זכה וחכ"א לא זכה אלא כופין את היורשים כו' מיירי נמי בשטר ולא פה אל פה דאי א"ל [ליורשים לעשותו בן חורין] למה לי שטר[ט] וכן פי' ר"ח: **שייר** קרקע כל שהוא. ולא פירש איזו קרקע אלא חוץ מקרקעי סתם כל שהוא וי"ל גופו של עבד שייר דעבדא כמקרקעי דמי ומטלטלין נמי עשו שיור דאם אמר נמי חוץ ממטלטלין כל שהוא שייר בגופו של עבד וקרקע דתנן איידי[פ] כדקאמר גמרא ובגמרא א"י בפ"ג דפאה ור' יוסי בשם ר' אלעזר שייר מטלטלין ולא עשה כלום אי אומר גופו של עבד שייר ובמסקנא מפרש משום דלאו כרות גיטא מתניין לה דכיון שיש לבעל העבד זכות בשטר שכתוב בו שייר קרקע לעצמו לא הקנה לו שטר לגמרי שגם זכות האדון כתוב בו הלכך לא קרינא ביה ספר[י] כריתות וטעמא דר"ש דאמר לעולם הוא בן חורין משום דמשיב ליה כרות גיטא שלא שייר בגוף העבד מיהו מתחלה היה סבור דטעמא דת"ק משום דשייר בגוף העבד וכן בפ"ק דגיטין (דף ח:) דמוקי פלוגתייהו בפלגינן דבורא מתחלה היה סבור כן דלת"ק משום שייר בגוף העבד[ט] ולר"ש לא שייר דפלגינן דבורא והעבד קנוי לעצמו[י] ושם פירש רבינו חננאל מתחלה סובר ת"ק כיון ששייר קרקע כל שהוא סתם אין יכול לגרר העבד הנכסים שהקנה לו רבו ולא קנה בנכסים דאמר יד בעל השטר על[יא] התחתונה וכיון שבנכסים לא קנה עצמו נמי לא קנה ור"ש סבר אע"ג דלא קנה בנכסים עצמו קנה דפלגינן דבורא עד שיאמר חוץ מאחד מרבוא דאיכא למימר גופו של עבד שייר וכן פירש בגמרא א"י לשון רבינו חננאל[יב] והתוספתא גרלה דבשבוש מיתניא[יב] דמאי בא ר"ש להשמיענו דאפילו היכא שאומר חוץ מעיר פלונית וכי בשביל שהזכיר מה שמוליא יש לו להיות פחות בן חורין דכל שכן [שהוא משוחרר] כשאומר סתם דיד בעל השטר על התחתונה וסמי תוספתא מקמי ירושלמי ומיהו אין גרלה לשבש התוספתא[יד] : (יד) **שייך** קרקע כל שהוא לא יצא בן חורין ד) ור"ש אומר אפילו אמר כל נכסיי קנוי לך חוץ מעיר פלונית חוץ משדה פלונית זכה בנכסים קנה עצמו בן חורין. פירוש אפילו הזכיר בהדיא מה שמוליא מן השחרור דאז יש לנו לומר שלא שחרר העבד אפ"ה קנה נכסים ונשתחרר דפלגינן דבורא דאית לן למימר מאותה שדה או מאותה עיר הדר ביה אבל מן העבד לא הדר ביה מכלל דרבנן דפליגי עליה אית להו דלא פלגינן דבורא ומהדר בנכסים הדר נמי בעבד א"נ מדשייר בנכסים שייר נמי בעבד ובפ"ק דגיטין (דף ח:) מייתי לה נמי להך דהכא דמסתברא דפלגינן דבורא ולא כפרש"י דהתם[יג] אלמא לא שייר כלל מן העבד אלא מן הנכסים ובהא פליגי רבנן עליה כדפרישית אבל אין להקשות על פירוש רבינו שמואל שפירש ששייר העבד משום דהוי מקרקעי מדאמר עשו מטלטלים שיור אבל עבד דהא ולאי אמת הוא דהוי מטלטלים כמו מקרקעי. מ"ר:

פט א ב מיי' פ"ג מהל' זכייה ומתנה הלכה טו סמג עשין פב טוש"ע חו"מ סי' רכ סעיף ד:
צ ג מיי' פ"ז מהלכות עבדים הלכה ז סמג עשין פז טוש"ע יו"ד סי' רסז סעיף מז:

מוסף רש"י

הכותב כל נכסיו לעבדו. כגון כל נכסיי נתונין לך, יצא בן חורין. שלא הוא בכלל נכסים וכל שאר נכסים נמי קנה (גיטין ח:). שייר קרקע כל שהוא. דכתב חוץ מן הקרקע כל שהוא (שם מב.) קרקע לאו דוקא כדאמר בב"מ (שם ח:). לא יצא בן חורין. דלא ידעינן הי קרקע שייר וכולל כל שהוא אמרינן הא שייר, וכיון דקרקעות לא קנה, לגופיה נמי לא קנה, דלא פלגינן דבורא הואיל ונכסים, ופלגא דיבורא אקני ליה גופיה ומיקיים אידך פלגא נמי לא מיקיים (שם מב.) דבשלמא ריש"ל דלא גלי דעתיה דנמית לשיורא לא אמרינן דשייר, אבל הכא דנמית לשיורא אמרינן לדידיה נמי שייר וכי אמר כל נכסיי נתונין לך אשאר נכסים קאמר ולמטופי ליה קאמי ולא שחרייה כיון דלא אמר ליה עלמך ונכסיי (שם ח:). ר' שמעון אומר לעולם הוא בן חורין. סבר פלגינן, הואיל והזכיר קרקע בשיורא, קרקעות הוא דלא קנה אבל הוא עצמו דליכא לספוקי בשיורא קנה (שם מב.) דמאי דגלי גלי ומאי דלא גלי לא גלי (שם ט.). עד שיאמר כל נכסי כו'. סתם חוץ מדבר מועט ולא יפרש מה הוא משייר, דהתם אמרינן דאחד מרבוא דקאמר היינו עבד ואיהו לא משיר ליה אלא כאחד מרבוא בנכסים, פליג אלא ר"מ, מ"מ רבנן דפליגי וכו' גבי לקט, כ"ש דפליגי עליה התם גבי מתנות. תוס' ב"מ יב. ה. דהולך מנה לפלוני משמע שפיר בלא זה שמוסר לו באותה שעה להולך יותר מבתנו מנה לפלוני. תוס' גיטין יג. ו. דכל דאיתיה בירושה מצוה לקיים דבריו הואיל ולא פסק כחו מאותו הממון דמכחו יורשין, אבל גר דליתיה בירושה ופסק כחו מממונו אין מצוה לקיים דבריו. שם. ז. דהואיל ומתנת שכיב מרע אינו קונה אלא לאחר גמר מיתה כירושה הוא לכל אדם. רמב"ן. ח. דבעי דליהוי גיטא דחרותא כוליה לעבדא וליכא. רשב"ם לקמן קנ: ד]גמר לה לה מאשה דבעניין גט כריתות. רשב"ם לקמן קנ: ט. דכיון דכלל שיחרור העבד בלשון כל נכסיו ונעשה מן העבד ומן הנכסים כלל אחד, כשחזר ועשה שיור בנכסים ובטל קצת מן הכלל הוי ביטול לגופו של עבד וכו', דלא פלגינן דיבורא וכו', [ו]כיון שחזר ממקצת הנכסים הויא חזרה לכלהו. ביטו"פ. י. כלומר שכל זמן ששייר דבר מסויים יצא בן חורין דפלגינן דיבורא. שם. יא. דבכל חד וחד איכא למימר היינו ההוא דשייר. רש"י גיטין ט. יב. עיין תוספתא נמקמין פ"ט ה"ד. יג. [ד]פירש דלאו כרות גיטא הוא משום דאיכא למימר מדשייר בנכסים שייר נמי בעבד ולפ"ז באין לו אלא אותה העיר דלא שייך למימר מדנחית לשיורא שייר נמי עבד מודה ר"מ דיצא לחירות דפלגינן דיבורא ואין משמע כן בתוספתא כדפירשתי. תוס' גיטין ט.

מוסף תוספות

א. ועושין לה קורת רוח ואם אין רוחה נתקררה בלא שחרור ישחררוה. רש"י גיטין מ. ב. וז"ל הרמב"ן: דכיון שאמר כך, זכו בה שמים וכמוסר מתנתו לשליח דמו וכו'. ע"כ בסס ר"ת. ואפשר לפרש וכו' שכיון שאמר יעשה לה קורת רוח, נעשה כמפקיר שפחתו שיצאה לחירות, וצריכה גט שחרור וכו'. רמב"ן גיטין יג. ג. דאמר עשו שאינו זוכה כזוכה. גיטין יג. תוד"ס וסס. ד. אע"ג דבבכורות לא פליג אלא ר"מ, מ"מ רבנן דפליגי וכו' גבי לקט, כ"ש דפליגי עליה התם גבי מתנות. תוס' ב"מ יב. ה. דהולך מנה לפלוני משמע שפיר בלא זה שמוסר לו באותה שעה להולך יותר מבתנו מנה לפלוני. תוס' גיטין יג. ו. דכל דאיתיה בירושה מצוה לקיים דבריו הואיל ולא פסק כחו מאותו הממון דמכחו יורשין, אבל גר דליתיה בירושה ופסק כחו מממונו אין מצוה לקיים דבריו. שם. ז. דהואיל ומתנת שכיב מרע אינו קונה אלא לאחר גמר מיתה כירושה הוא לכל אדם. רמב"ן. ח. דבעי דליהוי גיטא דחרותא כוליה לעבדא וליכא. רשב"ם לקמן קנ: ד]גמר לה לה מאשה דבעניין גט כריתות. רשב"ם לקמן קנ: ט. דכיון דכלל שיחרור העבד בלשון כל נכסיו ונעשה מן העבד ומן הנכסים כלל אחד, כשחזר ועשה שיור בנכסים ובטל קצת מן הכלל הוי ביטול לגופו של עבד וכו', דלא פלגינן דיבורא וכו', [ו]כיון שחזר ממקצת הנכסים הויא חזרה לכלהו. ביטו"פ. י. כלומר שכל זמן ששייר דבר מסויים יצא בן חורין דפלגינן דיבורא. שם. יא. דבכל חד וחד איכא למימר היינו ההוא דשייר. רש"י גיטין ט. יב. עיין תוספתא נמקמין פ"ט ה"ד. יג. [ד]פירש דלאו כרות גיטא הוא משום דאיכא למימר מדשייר בנכסים שייר נמי בעבד ולפ"ז באין לו אלא אותה העיר דלא שייך למימר מדנחית לשיורא שייר נמי עבד מודה ר"מ דיצא לחירות דפלגינן דיבורא ואין משמע כן בתוספתא כדפירשתי. תוס' גיטין ט.

הגהות הב"ח

(א) רשב"ם ד"ה כמה וכו' במטלטלי דמקרקעי וכו' שנתן במקצת וכו' סמיך עליה והלכך כל"ל והש"ס: (ב) תוס' ד"ה (בע"ח) דקא כו' פליגי עליה דר"מ דאמר מצוה לקיים וכו' לא מוקמינן הייינו משום וכו': (ג) בא"ד ולהכי מודה נמי: ג"ע פירוש שמואל מודה כו': (ד) בא"ד דליכא מאן דפליג. ג"ב פי' בתמוראים ליכא מאן דפליג משא"כ במצוה לד"ה דפליג שמואל אבל בתנאים ולאי איכא רבי אליעזר דפליג בדבריו ש"מ לקמן בדף קנו במשנה: (ה) ד"ה שייר וכו' דתנן אידי דרישא דקאמר: (ו) בא"ד אין נראה לשבש התוספתא אלא כמו שפי' בפנים עכ"ה הס"ד: (ז) ד"ה שייר ממקק מתלת הדבור ולריך להתמלו ור' שמעון אומר וכו' אבל מן העבד לא הדר ביה אבל רבנן פליגי עליה ואית להו דלא פליגינן וכו' ובפ"ק דגיטין גבי ר"מ אומר עבו כארץ ישראל מייתי לה נמי להך דפלגינן דבורא אליבא דרבי שמעון ולא כפי' רש"י דהתם דלא שייר כלל מן העבד אלא מן הנכסים ובהא פליגי רבנן עליה כדפרישית אבל אין להקשות על פי' כל"ל:

רבינו גרשום

כדי פרנסתו שאם יעמוד מחליו שיהא לו על מה להסמך: אפי' אם (אמר) שייר מטלטלי כדי פרנסתו קני: כמה מכוון שמעתתא דסבי. ר' יהודי ור' ירמיה: מקרקעי מאי טעמא (ב): אמר שייר קרקע כל שהוא תנן ולא כדי פרנסתו קרקע דוקא ולא מטלטלי: והתנן הכותב כל נכסיו לעבדו. במתנה יצא בן חורין משום דהעבד עצמו בכלל נכסיו הוא וכתבו לעצמו מתנה. אם שייר קרקע כל שהוא (ג) כתב לעבד לא יצא בן חורין. דאיכא למימר אותו עצמו שייר דעבדים הוקשו לקרקעות דכתי' והתנחלתם וגו': חוץ מאחד מרבוא שבהן. הואיל ושייר בסתמא איכא למימר דעבד שייר. אבל אי שייר קרקע איכא למימר קרקע ממש

(א) [לקמן קנ.] גיטין ח: מב. פאה פ"ג מ"ח, (ב) מהכ"מ כ' דהך ל"ל שטר הוא סוף דבור והך וכן פירש ר"ח הוא שייך לתחלת דבור הסמוך, (ג) לשון ר"ח ור"י פי' דלף מתחלה סבר דמ"ק לא מייני דוקא בשייר סתם דשמא שייר בגוף העבד אלא אפי' שייר דבר מבורר ופירש מה שייר אפ"ה פליג ת"ק וכן מוכח מהתוספתא ר"ש אומר כל נכסי נתונים לפליגו עבדי חוץ מאחד מריבוא שבהן לא אמר כלום חוץ מעיר פלונית משדה פלונית אע"פ שאין שם אלא אותה שדה ואותה העיר זכה העבד זה בנכסים וקנה עצמו בן חורין וכו' זכה בנכסים אם יש לו שאר נכסי וקנה עצמו לחורין בכל ענין כן פי' רבינו שמשון בפ"ג דפאה ומדאמר ר"ש בחוץ מעיר פלונית אז חוץ משדה פלונית דיצא בו לחירות מכלל דשמע לרבנן דאף בכה"ג לא יצא לחירות ובסכי פליגי כל"ל והשאר עד לשבש התוספתא הוא הג"ה ר"ש ל, (ד) וכ"ש אומר וכו' ופי' רבינו שמואל דדלמא הוא העבד ששייר ואין נראה לר"י דהא תניא בתוספתא ר"ש אומר אפי' אמר כל נכסי וכו' כל"ל וכ"ה בת"י. רש"ל,

(א) נראה דחסר כאן וא"ל מקרקעי מ"ט אמר דמתנתו קיימת וכו': שייר קרקע וכו'. (ב) אולי נ"ל אם שייר קרקע כל שהוא בהמתנה שנתב להעבד וכו'